

„Az egészség nem ragályos, de ragályos a betegség”. Újból és újból eszembe jut a múlt század jeles nyelvújítója, **Halász Gyulának** ez a mondata, mert számos kórokozót hordozó szó, kifejezés, intézménynév háttérbe szorítja egészséges társait szerte a magyar nyelvterületen, olykor-olykor még a magyarországi közszolgálati médiumokban is.

A Kossuth Rádióban például **az iskolanevek használatában azért alakulhatott ki egy bizonyos fokú összevisszaság**, mert a határon túli tudósítók szóhasználata nem egységes, az elnevezések idehaza is eltérnek a normatív változattól, és a rádiónál – úgy tűnik – nincs nyelvi szűrő, ezért az adásba kerülő elnevezések nem egészen világosak minden hallgató számára. Valós példával élve: az említett rádió csíkszeredai tudósítója Márton Áron Gimnáziumról beszél (így jó, ma így helyes!), a marosvásárhelyi munkatárs Bolyai Farkas Elméleti Líceumot említ, a temesvári a Bartók Béla Líceum eseményeiről beszél, a brassói pedig az Árpád Lajos Főgimnázium gondjairól számol be... Egy és ugyanazon típusú iskola esetében. Ilyen szempontból nem jobb a helyzet Kolozsváron, Nagyváradon vagy Szatmárnémetiben sem.

A fő baj a román nyelvi dominanciában keresendő, abban gyökerezik a fordítói hozzá nem értés, amelyet Erdély-szerte bátorít a román oktatási minisztérium iskolanevekről készült listája is. Abban sok rossz – rendszerváltás után született! – magyar iskolanev található (ezért volna jó a listát átdolgozni a kolozsvári egyetem magyar nyelvészeti tanszékének közreműködésével). Eligazító általános szabályként kellene elfogadnunk a normatív változat egységének

kialakítását és megőrzését (kivételekkel természetesen számolnunk kell). Nálunk a román iskolanev helyes magyar megfelelőjét kell megkeresnünk, azt a formát, amely megfelel ma az egységes normatív változatnak.

Az általános iskola nem gimnázium

Például a román liceul teoretic normatív magyar megfelelője a gimnázium, nem az elméleti líceum. A szaklíceum helyes megfelelője a szakközépiskola, a műszaki kollégiumé (colegiu tehnic): műszaki szakközépiskola. **A magyar nyelvben a líceum csak 1945 előtt volt használatos, akkor egy bizonyos 'felekezeti leányközépiskolá'-t jelentett**

, ma azonban nincs ilyen iskolatípus sem Magyarországon, sem Romániában. Magyarországon a mai iskolanevek egyikében sincs benne a líceum. Az elméleti líceumot (és általában a líceumot), a szaklíceumot, a műszaki kollégiumot ma talán csak az erdélyi magyarok értik, ha értik.

Ma főgimnázium sincs az iskolanevek normatív változatai közt! Valakik úgy gondolták évekkel ezelőtt, hogy a román colegiul național legyen főgimnázium magyarul. Valójában rangsorolt, elit gimnáziumokról van szó, amelyek közt van 6 vagy 8 osztályos (azaz évfolyamú) iskola is, de az elnevezése gimnázium. Régen a 8 osztályos gimnáziumot valóban főgimnáziumnak nevezték, abban az időben volt algimnázium is (a 4 osztályosok), ezek azonban 1934-ben megszűntek.

Más példa: Școala gimnazială Petőfi Sándor Gimnázium. A magyar rész helyesen: Petőfi Sándor Általános Iskola, ugyanis a román gimnaziu nem azt a középiskolát jelenti, mint a magyar gimnázium.

Az iskolaneveken kívül még számos olyan elnevezés, kifejezés van nálunk forgalomban, amelyek a rossz fordítások miatt eltérnek a csaknem egységes normatív változattól. Ez pedig megnehezíti a magyarok közti szóértést. Nem kellene megfélemedkeznünk a nyelvek közti különbözőségekről, és sokszor tévedés azt gondolnunk, hogy a román és a magyar szó alakra, külső formára is kell, hogy hasonlítson egymásra (liceu – líceum, gimnaziu – gimnázium, colegiu – kollégium stb.) Ilyenkor arra is gondolnunk kell, hogy

óriási különbség van a magyar nyelvi határ és országhatár közt!

Regionális közszolgálati rádióban többször is hallottam mostanában **egyetem előtti oktatásról**. Magyarul ezt egyszerűen

közoktatás

nak nevezzük. Ugyancsak a rádióban hallottam (többször is): akik a vizsgán elestek... Aztán kiderült a mondottak alapján: azokról volt szó, akik a vizsgán megbuktak ('elégtelen osztályzatot kaptak'), nem pedig azokról, akik mondjuk megbotlottak vagy elszédültek és elterültek a földön.

Még mindig a rádió: Bikinihez hasonló fürdőkosztüm volt rajta. Helyesen: fürdőruha. Noha az erdélyi magyarban román hatásra szélteben-hosszában elterjedt a kosztüm szó helytelen használata (férikosztüm, síkosztüm), az egységes irodalmi és köznyelvben két jelentése ismert: 1. Ugyanabból az anyagból készült rövid kabátból és szoknyából álló női öltözék. 2. Jelmez (a színházi életben). Nyelvünk szokása szerint tehát kosztümöt csak a nők viselnek, ők vehetnek magukra bikinihez hasonló fürdőruhát, a férfiak viszont fürdőnadrágban strandolnak, öltönyt viselnek, és mindkét nem síruhában sízik.

A szó szerinti fordítás miatt csaknem teljesen kiszorította a használatból a küldőpapír a **beutaló** t, az igazságügyi bélyeg az

illetékbélyeg

et, a perfúzió az

infúzió

t, a reanimáló az

intenzív osztály

t, a gripa vagy grippa az

influenzá

t. És még lehetne sorolni a megértést nehezítő példákat (tanács – önkormányzat, municípium – megyei jogú város stb.).

Leginkább mégis azon csodálkozom, hogy közszolgálati televízió főszerkesztője néptanácsot (!) emlegetett 2015 szeptemberében egy székelyföldi rádióműsorban (a táncosok a néptanács elől indulnak...). Számára talán fordítás közben az idő is megállt?! A fentiek tükrében talán egyre többen igazat adunk a neves írónak és nyelvművelőnek, Kolozsvári Grandpierre Emilnek: „A nyelv elsősorban az emberi érintkezés eszköze, és csak századsorban a tudomány tárgya”.